

בארה של תורה

עלון תורני לפרשת השבוע מאת הרב ראובן גולן מח"ם רינונה של תורה

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון 172 תמוז ה' תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת רחל בת שרה אליצור ע"ה

פרשת חקת

אפר ספרי הקודש הנשרפים מטהר כאפר הפרה

חבורת השודדים של ריש לקיש נתרעמה מדוע

הוא זכה לגן עדן והם ירשו גהינום

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (יט, יד)

ב. והנה כתב המגן אברהם (תק"פ, ט) "ביום הששי פרשת חקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים בצרפת. ולא קבעוהו בימי החודש מפני שבשאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה, "זאת חקת התורה" מתרגמין "דא גזירת אורייתא". ולא נתפרש בדבריו מדוע גזירת התורה נרמזה דוקא בפרשת פרה אדומה. ופשר הדבר נתגלה באגרות הרמח"ל לרבו מהר"י באסאן (נרפס בסוף ספר אוצרות רמח"ל ח"ד עמ' שמט') בענין גזירה דומה שהיתה בזמנו באיטליה ששרפו ספרי קודש. וזו לשונו "ואל אשר שאלני על ענין גזירת הספרים אשר במדינת הכומר. בתחילה אומר ענין זה של גזירת התורה מאין יצאו, כי אין דבר בלא שורש. וסוד זה "זאת חקת התורה" ותרגמו "דא גזירת אורייתא", ונודע שכאן נרמז ענין זה. וסוד הדבר הוא ממש ענין הפרה האדומה, שהשכינה מוסרת עצמה לשריפת הדין החזק להציל את ישראל. והיא הניתנת לטהרת טמאים, שאין להם טהרה אלא היא, והם הנטמאים בטומאת הגלות שהיא כטומאת מת, בסוד "הושיבני במחשכים כמתי עולם". ובזמן שהיה בית המקדש קיים היה אפר הפרה מטהר, וכיון שחרב הבית ואין פרה הוצרכה התורה עצמה להימסר לשריפה בעבור ישראל [ואפר הספרים הנשרפים הוא כאפר שריפת הפרה]. והנה כמו שכשכלתה פרה אחת היה צריך לעשות אחרת, כך תיקון אחד מתקיים עד זמן שמתקיים, אבל בהתגבר הקטרוגים צריך תיקון אחר. והאמת כי הגדר והתיקון לזה הוא שיהיו ישראל ממייתים עצמם על דברי תורה, ולכן נאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל וכמו שדרשו חז"ל. ועל כן הושם זה הפסוק לידרש כן בפרשה זאת ולא בפרשה אחרת. ועתה אמת הוא ודאי שקטרוג גדול נתעורר על ישראל והיתה צריכה התורה להימסר על ישראל אפילו לשריפה. והאמת כי במקומות האלה היו קטרוגי התורה יותר, כי יותר לא המיתו עצמם והלכו אחרי הנאות העולם, כי כן בכל איטליא".

תורף דבריו, שטומאת הגלות היא כטומאת מת ממש, וכשישראל נמשכים אחר הנאות העולם הוזה במקום להמית עצמם באהלה של תורה מתחזקת טומאת הגלות ומתעורר קטרוג רב, וכדי לטהרם מטומאתם מוסרת עצמה התורה לשריפה כדי שאפר הספרים יכפר על ישראל חלק אפר הפרה. ולכן נגזרה גזירת הספרים דוקא במקומות מסוימים, כי במקומות אלו היתה התרופות בעסק התורה באשר נמשכו וישיביהם אחר הנאות העולם הוזה במידה שעוררה עליהם קטרוג, וכדי להצילם מסרה התורה עצמה לשריפה ונשרפו ספרי הקודש. ומשום כך נרמזה דרשת ריש לקיש שיש לאדם להמית עצמו על התורה דוקא בפרשת פרה אדומה, כדי להורות שאם ישראל לא ימיתו עצמם באהלה של תורה בהיותם בגלות, הרי שמכיון שאז אין פרה אדומה לתממש ח"ו "זאת חוקת התורה- דא גזירת אורייתא", ויבואו ספרי הקודש לידי שריפה וכליון.

טעם החיים של אלכסנדר...

ג. ויסוד גדול למדנו מדברי הרמח"ל, שכל עניני העולם הזה, בפרט בתקופת הגלות, הם בבחינת "טומאת מת" והיפך החיים. והרוצה לחיות את החיים האמיתיים ימית וינתק עצמו ככל יכולתו מהעולם הזה, וכמידת התנתקותו כך זוכה לחיים בזכות התורה.

בג' מקומות בש"ס מצוטטת דרשתו המפורסמת של ריש לקיש, "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל" (ברכות סג, ב. שבת פג, ב. גיטין נו, ב). ולכאורה מהו פשר ה"ממית עצמו", כי זה ברור שאין צריך להמית עצמו ממש, שהרי "וחי בהם- ולא שימות בהם", ואם כן מהי בחינת ה"מיתת" שיכול האדם לאחוז בה בעודו בחיים. ועוד יש להבין מדוע רמז הכתוב ענין זה דוקא בפרשת פרה אדומה.

סוד הענין טמון במסכת חיייו של בעל המימרא, הלא הוא רבי שמעון בן לקיש, וכפי שאמרו בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ב) "בן עזאי אומר, דע לך כח התשובה מרבי שמעון בן לקיש, שלמד תורה אצל רבי אושעיא ואחר כך הסיתו אותו אנשי חמס ושמו אותו לראש ולקצין עליהם, והיו גוזלים וחומסים לכל מי שיעבור בדרכם. כשבא אצל רבי יוחנן ונתער לדבריו לחזור בתשובה, הניח את רעיו השודדים ושב לאלוקי אבותיו בכל לבו בצום ובתפילה, והיה משכים ומעריב בבית המדרש ועסק בתורה בכל כחו, והרבה בצדקות ובמתנות עניים, ומאז לא חזר עוד על מעשיו הרעים כי אם ביראת ה' כל היום, ונרצית תשובתו לפני הקב"ה".

"וביום שנפטר מתו גם רעיו השודדים, וכשבאו לבית דין של מעלה פסקו לתת לרבי שמעון בן לקיש חלק בעולם הבא, ודנו את רעיו השודדים לשאול תחתית. והם קמו וטענו לפני הקב"ה, רבונו של עולם, וכי משוא פנים יש לפניך והלא גם הוא היה שודד עמנו בהרים ולמה הוא ילך לאוצר החיים ואנו לשאול תחתית? אמר להם, זה שהיה חברכם עשה תשובה בחייו ולמד תורה, ואילו אתם לא עשיתם תשובה. אמרו לו, רבונו של עולם הנח לנו ונעשה תשובה. אמר להם, אין תשובה מועילה אלא עד יום המיתה ולא עד בכלל".

והנה ידוע שריש לקיש היה אדם שמן ובעל בשר נראה גיטין מז, א וברש"י שם, ועיין בברכות מד, א, ומזה מוכח שלא היה עוסק בצומות ובתעניות. ועל פי זה ביאר אהתם סופר (גיטין, שם) בדרך דרוש את ששאלה בתו של ריש לקיש את אביה כשהלך לישון, "לא בעית מידי למזגא עליה? נפירוש, האם אינך רוצה כר או כסת לישן עליך?", והשיב לה "בתני, כריסי כרי". כי בתו היא נשמתו, שהיתה טוענת שיש לו לעסוק בסיגופים ותעניות כדי להכין זכות שעליה ישכב וישען בעולם הבא ולא יענש על מעשיו בעבר. ועל כך השיב לה ריש לקיש "כריסי כרי", כלומר שמה שמיילאתי כריסי בש"ס ופוסקים עדיף מאלפי תעניות וצומות. [נאף שבפרקי דר' אליעזר הני"ל אמרו שריש לקיש היה צם, צריך לומר שלא היה מרבה בצומות כל כך, והעדיף להרבות בעסק התורה מכיון שזה מכפר יותר מהכל].

ומהנהגתו של ריש לקיש למדנו שאמרתו ש"אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה" לא באה ללמד שהדרך להצלחה בתורה היא על ידי שיתענה ולא יאכל ולא ישתה ויכחיש גופו ובשרו, וכל שכן שאין צריך להמית עצמו ממש, אלא שכלפי עניני העולם הזה ותענוגותיו יהא האדם בבחינת מת, וכאילו אין לו שייכות אליהם כלל ועיקר. והדברים שקולים זה כנגד זה, שככל שישכיל להמית עצמו מעניני העולם הזה כך יתעלה יותר ויותר בתורה הקד', וכן להיפך, ככל שיהא מחובר לעניני העולם הזה כך הולכת ופוחתת שייכותו לעולמה של תורה.

רחמים בן מסעודה בן חמו ז"ל
ברכה בת בת-שבע אליהו ע"ה
קינן בן לאוזה קעטבי ז"ל

אורה עישה בת ביחה פריחה ע"ה עיי אבוטבול
ניסים בן סולטאנה ז"ל ע"י אבוטבול
יהודה בן אברהם שרעבי ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאווס ז"ל + נאוזה בת תאניה ע"ה
אהרן בן יהוא ז"ל + רחל בת סאלחה ע"ה
עביה בת סרה ע"ה

ר' אהרן, "ההבדל בין מי שלומד למי שעובד אינו בעולם הבא, כי שם הם באמת שווים, ובזכות החזקת התורה זוכה העשיר לדעת את התורה. ברם ההבדל האמיתי ביניהם הוא באן בעולם הזה, כי רק לאברך כולל יש עולם הזה ולא למי שלא זכה להיות כזה!".

וזהו ההשקפה האמיתית והראויה, שעולם הזה יש באמת רק ללומדי התורה, ורק הם שזוכים לברכה ולשפע ולסיפוק ולשמחה ולאשר בזכות עמלם בתורה. ובן תורה שחי רק את ה"טוב לך לעולם הבא", אך אינו חש ומרגיש מספיק את ה"אשריך בעולם הזה", וכל הזמן חי בהרגשה של אומללות ומסכנות לעומת אחרים שעובדים ו"מרוויחים", הרי שהעיקר אצלו חסר מן הספר ועדיין לא זכה לטעום מטעמים האמיתיים של חיי תורה.

למה להוציא את הבעל מהכולל ?

ה. ובמסכת פסחים (מט, ב) אמרו "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וכו'. ולא ישא בת עמי הארץ, מפני שהן שקץ, ונשותיהן שרץ, ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה". ופירש"י "שדומות לבהמה, שאין להן לב להבין כי היא חייך ואורך ימיך". וכתב הט"ז (אה"ע סי' ב') "פירוש דבריו, שטבע הנשים שיבטלו בעליהן מתורה בשביל שהן סבורות שמכח זה שיתעסקו בסחורות יהיה להם טובות עולם הזה, מה שאין כן אם יעסקו בתורה יהיה להם עולם הבא בלבד. ובאמת אינו כן, אלא היא חייך בעולם הזה ואורך ימיך בעולם שכולו ארוך".

הוא אומר שאשה זו סבורה שאם בעלה אברך יהיה לה עולם הבא אך היא "מקריבה" ומפסידה את העולם הזה, שלא כחברותיה שבעליהן עובדים ועוסקים במלאכה, ולכן משפיעה עליו לצאת מהכולל לעבודה [למרות שלפי האמת יכול הוא להמשיך עוד כמה שנים בלימודו]. וחז"ל מבקרים בחומרה אשה זו על שאין לה לב להבין שהתורה איננה רק "כרטיס כניסה" לעולם הבא אלא שהיא הנותנת ומעניקה לאדם ולבני ביתו את החיים המאושרים ביותר כאן בעולם הזה.

"ממה הוא שמן כל כך?"

ו. ומרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך סיפר שפעם יצא בעל יסוד ושורש העבודה רבי אלכסנדר זיסקינד לרחובה של עיר וראה כומר שהיה שמן מאד וכולו מרושן עונג. וכשראהו תמה "חידה היא בעיני, כומר זה הרי אינו לומד תורה ומנין לו דישון עונג שכזה? איזה רשב"א תירץ הגוי הזה שהוא שמן ומרושן כל כך? ומהיכן שואב הוא מבע כזה של שביעות רצון". מרן הרב שך הוסיף ואמר, "לא היו אלו דברים מן השפה ולחץ? ודעו לכם כי כך צריך להיות המבט שלנו עליהם, ואין הכונה לכומר בלבד, אלא על כל מי שלא זכה לטעום מן המאור שבתורה ובמצוות, כל מי שלא זכה ל"טעמו וראו כי טוב ה'", על כל אלו יש לתמוה מהיכן יזכו הם לא רק ל"טוב לך לעולם הבא" אלא גם ל"אשריך בעולם הזה".

וזהו מבחנו של כל שומר תורה ומצוות, ובפרט ובעיקר בן תורה, עד כמה חי הוא מתוך הרגשה שלא רק שזוכה בעתיד ל"טוב לך לעולם הבא", אלא שכבר עתה זוכה הוא ל"אשריך בעולם הזה", ואם זוהי הרגשתו וחיוו מלאי סיפוק ואושר מעצם מה שזכה להיות עובד ה' ולעמול בתורה ויראתו אזי אכן אשריו ואשרי חלקו וטוב לו בזה ובבא.

ובזה יתבאר דברי הגמ' במסכת תמיד (לא, ב) "עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הגג וכו'. אמר להם מי נקרא חכם? אמרו לו, איזהו חכם הרואה את הנולד. אמר להם, מי נקרא גיבור? אמרו לו, איזהו גיבור הכובש את יצרו. אמר להם, מי נקרא עשיר? אמרו לו איזהו עשיר השמח בחלקו. אמר להם מה יעשה אדם ויחיה? אמרו לו ימית עצמו. מה יעשה אדם וימות? יחיה את עצמו".

ולכאורה מדוע ענו לו על כל דבר בשאלה, "איזהו גיבור" "איזהו עשיר". ויתבאר הדבר על פי פירוש המהרש"א, שכל השאלות הללו שאל אלכסנדר כלפי עצמו, שהחשיב עצמו לגיבור במה שכבש הרבה ארצות, וגם עשיר היה בנכסים, וגם חכם גדול היה בחכמת הפילוסופיה ותלמידו של אריסטו, ורצה שישבחוהו ויהללוהו בתכונות אלו.

ולכן כששאל "מי נקרא חכם", ציפה שיענו "ודאי שאתה אלכסנדר הוא שראוי להיקרא חכם". אך חכמי ישראל שהבינו את כונתו אמרו לו "איזהו חכם?", לא כמו שאתה אלכסנדר חושב, אלא "הרואה את הנולד", שידע ומבין לשם מה נולד ובא לעולם הזה. ושוב שאל "מי ראוי להיקרא גיבור", כי הגם שאינו נחשב חכם בעיניהם ודאי שיסכימו שהוא הראוי להיקרא גיבור מפני שכבש ארצות רבות. אך הם השיבו "איזהו גיבור?" לא כמחשבתך, אלא "הכובש את יצרו", שזוהי הגבורה האמיתית, כי קל יותר לכבוש את העולם כולו מלכבוש את היצר. ושוב ניסה בשלישית ושאל "מי נקרא עשיר", כי בודאי יודו שהוא העשיר הגדול ביותר. אך החכמים ענו, "איזהו עשיר?", לא אתה אלא "השמח בחלקו", כי עושרך בא בגזל על ידי מלחמה, והשמח בחלקו ואינו רודף אחר הממון הוא העשיר האמיתי. וגוי כמו גוי אינו מסוגל להבין ולקלוט דברים אלו, ולכן שאל את החכמים שאם אינכם מעריכים את מה שהעולם מחשיב כגבורה וכחכמה וכעושר אם כן "מה יעשה אדם ויחיה?", כלומר מהו טעם החיים בעיניכם ומה הם החיים עצמם לשיטתכם. ועל כך השיבו "ימית עצמו!", ופירש הרא"ש "לא ימשך אחר תענוגים וגם יצער את בשרו ללמוד תורה ואז יחיה בעולם הזה ובעולם הבא". כלומר שהחיים האמיתיים אינם מה שהעולם מחשיב כחיים, אלא אדרבה ככל ש"ימות" ויתנתק מהם ויעמול בתורה כך זוכה לחיות, וכפי שהדגיש הרא"ש שבעמלו בתורה אינו זוכה רק לעולם הבא אלא "ואז יחיה בעולם הזה", כי אין חיים טובים ומאושרים יותר עלי אדמות מחיי תורה, למרות שבמבט חיצוני מסמלים חיים אלו את ההיפך הגמור ממה שהגויים ומי שאינם שומרי תורה ומצוות מחשיבים כחיים.

ר' אהרן קוטלר אמר לבחור שרצה לצאת לעבוד לגביר יש עולם הבא אך עולם הזה אין לו!

ד. והנה אם נשאל מאן דהו למי יש עולם הזה ולמי עולם הבא, רבים יאמרו שלאברך כולל ודאי שיש עולם הבא ומאידך גיסא ודאי שאין לו עולם הזה. ויתכן מאד שגם האברך עצמו סבור כן. אך לפי מה שנתבאר עד עתה הרי שאדרבה את "העולם הזה" הגדול ביותר ואת חיי האושר והסיפוק היפים והשמחים ביותר יש דוקא לעמלי התורה, בבחינת "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

ומעשה בבן ישיבה ששאל את הגאון רבי אהרן קוטלר ראש ישיבת ליקווד מדוע עליו לעמול כל כך בתורה ולהיות תלמיד חכם, "הרי ראש הישיבה מספר כל הזמן לגביירים התומכים בישיבה עד כמה נזקק הלימוד לזכותם, ושבעולם הבא יזכו לדעת את כל התורה שנלמדה על ידי תרומתם", ואם כן גם אני יכול לצאת ולעבוד ולתמוך באחרים שלומדים תורה. והשיב לו

שיחות חיזוק והשקפה מהרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, ובטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1]. השיעור המרכזי נמסר ביום ה' בשעה 16:45, ובשידור חי בקול הלשון. לקבלת העלון מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

בחסדי ה' עומדים אנו בפני הקמת בית מקדש מעט שיהיה מגדל-אור של תורה תפילה וחסד בעיר רחובות ת"ו. אשרי מי שיזכה ויתקיים בו הפסוק "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב". באים אנו בקריאה של חיבה לאחינו בית ישראל לבוא וליטול חלק בהקמת הבית, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. ניתן להנציח את שם התורם על כל הבנין.

לפרטים 08-9452903, 054-2637798

לע"נ ביחה פריחה בת עישה ע"ה ע"י הגב' דליה אבוטבול תח' ♦ יאיר בן יעקוטה עידן ז"ל ♦ שלמה סליימן בן זהב בסל ז"ל ♦ משה בן מימה פאדלון ז"ל

ויקטוריה בת טובה בן זקן ע"ה
ימימה בת שמעה שלום ע"ה
ישראל בן חיים קעטבי ז"ל

רחל בת סעיידה ואהרון כהן ע"ה
יוסף בן חביבה עזרן ז"ל ע"י סלה
אברהם בן מרים ז"ל ע"י סלה

יחיא בן כדיה גמליאל ז"ל
זוהרה בת סולטנה בוגנים ע"ה
לאה בת מרים גרוז ע"ה